

**PANEL RASPRAVA – SLOBODAN PRISTUP
PRAVNIM INFORMACIJAMA**

OPEN ACCESS TO LEGAL KNOWLEDGE – WORKSHOP FOR LAW
AND RELATED LIBRARIANS IN SOUTH EAST
EUROPEAN REGION

Edita Bačić

Pravni fakultet u Splitu
edita@pravst.hr

Blaženka Peradenić-Kotur

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu
bkotur@nsk.hr

Sažetak

Tri stručna tijela HKD-a (Komisija za pravne i srodne knjižnice, Komisija za državne informacije i službene publikacije, Komisija za obrazovanje i stalno stručno usavršavanje) u suradnji s IFLA Law Libraries Section i Društvom bibliotekara pravnih i srodnih biblioteka Jugoistočne Europe (SEALL) u sklopu 39. Skupštine Hrvatskoga knjižničarskog društva održala su zajedničku Panel raspravu o slobodnom pristupu pravnim informacijama s ciljem međuknjižnične suradnje i povećanja svijesti o važnosti pravnih informacija za ukupnu zajednicu. Prvi dio panela obuhvaćao je izlaganja stranih gostiju vezana uz međunarodna i regionalna kretanja u stručnom usavršavanju i kompetencijama knjižničara u pravnim i srodnim knjižnicama s posebnim osvrtom na primjere dobre prakse u visokoškolskim knjižnicama. Drugi dio panela bio je usmjeren na raspravu o slobodnom pristupu pravnim informacijama i službenim publikacijama, njihovoj dostupnosti i širenju u djelokrugu naših knjižnica te na domaća iskustva u obrazovanju i stručnom usavršavanju knjižničara za obavljanje knjižnične djelatnosti na izvorima pravnih informacija.

Ključne riječi: Slobodan pristup pravnim informacijama; Obrazovanje pravnih i srodnih knjižničara; Službene publikacije

Summary

Three working bodies of Croatian Library Association (Commission for Law and related Libraries, Commission for Governmental Information and Official Publications and Commission for Education and Lifelong learning) in cooperation with IFLA - Law Libraries Section and the Southeast European Association of Law and related Libraries (SEALL) within the 39th Assembly of Croatian Library Association held a joint panel discussion on free access to legal information with the aim to encourage cooperation between libraries and increase awareness of the importance of legal information for the entire community. The first part of the panel included the presentation of foreign participants related to international and regional trends in education for law and related librarians with special emphasis on examples of good practice in academic libraries. The second part of this panel was focused on discussion about free access to legal information and official publications, availability and dissemination of legal information among our libraries and national experience in education and lifelong learning for librarians dealing with legal information.

Keywords: free access to legal information; education for law and related librarians; official publications

1. Uvod

U suvremenom informacijskom društvu pravo na pristup informacijama jedno je od temeljnih ljudskih prava koje je usko vezano uz ostvarivanje drugih prava poput prava na znanje i prava građana na sudjelovanje u raznim demokratskim procesima. Za informacijsku i knjižničarsku djelatnost jedna je to od temeljnih profesionalnih vrijednosti na kojoj knjižnice imaju priguđu graditi osnovu za svoj održivi razvoj, stoga je sasvim opravdano što je u kontekstu opće teme 39. Skupštine HKD-a: Od misije do strategije i Panel rasprava pod nazivom *Slobodan pristup pravnim informacijama* našla svoje mjesto. Rasprava je održana na prijedlog HKD-ovih stručnih tijela: Komisije za pravne i srodne knjižnice, Komisije za državne informacije i službene publikacije i Komisije za obrazovanje i stalno stručno usavršavanje. Panel je organiziran u suradnji s IFLA-inom Sekcijom za pravne knjižnice¹ i Društvom bibliotekara pravnih i srodnih biblioteka Jugoistočne Europe (SEALL),² a u raspravi je sudjelovalo više knjižničara iz zemlje i inozemstva. Ciljevi panela bili su promoviranje suradnje i razumijevanja među pravnim i srodnim

¹ IFLA Law Libraries Section. Dostupno na: <http://www.ifla.org/law-libraries> (1.03.2015.)

² Southeast European Association of Law and related Libraries. Dostupno na: <http://www.biblio-pravo.org/hr/> (1.03.2015.)

knjižnicama te povećanje svijesti o važnosti pravnih informacija uključujući i službene publikacije za ukupnu zajednicu. U prvom dijelu panela, sudionici su imali prigodu saznati nešto više o međunarodnim i regionalnim kretanjima u stručnom usavršavanju i kompetencijama knjižničara u pravnim i srodnim knjižnicama s posebnim osvrtom na primjere dobre prakse u visokoškolskim knjižnicama, dok je drugi dio panela bio usmjeren na raspravu o slobodnom pristupu pravnim informacijama i službenim publikacijama, njihovoj dostupnosti i širenju u djelokrugu rada naših knjižnica te na domaća iskustva u obrazovanju i stručnom usavršavanju knjižničara za obavljanje knjižnične djelatnosti na izvorima pravnih informacija.³

2. Otvoreni pristup pravnim informacijama : IFLA-ina radionica za pravne i srodne knjižničare u regiji Jugoistočne Europe

Početkom 2014. godine IFLA-ina Sekcija za pravne knjižnice ostvarila je financijsku potporu od Profesionalnog odbora IFLA-e⁴ za svoj projekt / radionicu za knjižničare pravnih i srodnih knjižnica, a svoja očekivanja obrazložila je na sljedeći način:

Očekivani ishodi za IFLA-inu Sekciju za pravne knjižnice:

1. Održavanjem ove radionice Sekcija za pravne knjižnice ima prigodu saznati nešto više o problemima otvorenog pristupa pravnim i drugim službenim informacijama s kojima se suočavaju pravne i srodne knjižnice u tranzicijskim zemljama na području Jugoistočne Europe.
2. IFLA-ina Sekcija će održavanjem ove radionice ostvariti prigodu za razmjenu iskustava i bolje sagledavanje stvarnih potreba pravnih i srodnih knjižnica u smislu ujednačivanja kompetencijskog okvira u skladu s modernim standardima.

Očekivani ishodi za sudionike radionice:

1. Sudionici radionice, predstavnici dvadesetak različitih pravnih i srodnih knjižnica iz čitave regije, razmjenom iskustava i kroz primjere dobre prakse imaju prigodu za stjecanje novih informacija o međunarodnim trendovima u struci i unaprijeđivanju rada u pravnim i srodnim knjižnicama u svojim sredinama.

³ Voditeljice panela bile su Edita Bačić, tajnica IFLA-ine Sekcije za pravne knjižnice i Blaženka Peradenić Kotur, predsjednica HKD-ove Komisije za pravne i srodne knjižnice.

⁴ IFLA Professional Projects. Dostupno na: <http://www.ifla.org/officers-corner/professional-projects> (1.03.2015.)

Očekivani ishodi za IFLA-u

1. IFLA kao pokrovitelj ovog projekta ima prigodu za širenje svog utjecaja u regiji Jugoistočne Europe i dugoročnu mogućnost privlačenja novih članova.
2. Međunarodni blok (strani gosti)

U ovom dijelu panela predstavnice IFLA-e osvrnule su se na međunarodne trendove i osobna iskustva vezana uz rad pravnih i srodnih knjižnica, posebno o radu s korisnicima i zagovaranju za otvoreni pristup službenim informacijama. Claire Germain⁵ govorila je o svojoj viziji pravnih i srodnih knjižnica i knjižničara ističući njihovu ulogu u visokoškolskom obrazovanju budućih pravnika. Istakla je pri tom i važnost formiranja snažnih strukovnih udruženja i ostvarivanje zajedničkih projekata na regionalnoj i međunarodnoj razini. Donna Scheeder⁶ predstavila je međunarodna kretanja u knjižničarstvu vezana uz slobodan pristup informacijama i ulogu knjižnica u razvoju demokracije te je u tom smislu analizirala moguće učinke IFLA Trends Documenta na daljnji razvoj pravnih i srodnih knjižnica.

O regionalnim kretanjima u stručnom usavršavanju i kompetencijama knjižničara u pravnim i srodnim knjižnicama govorila je Maja Sijerčić⁷ predstavljajući dokument pod nazivom *Uloga i kompetencije bibliotekara u pravnim i srodnim bibliotekama* kojeg je Skupština Društva bibliotekara pravnih i srodnih biblioteka Jugoistočne Europe usvojila 2012. godine.⁸ Ovim dokumentom Društvo je nastojalo pobliže odrediti struku knjižničara u pravnim i srodnim knjižnicama i njen doprinos knjižničarstvu, matičnoj ustanovi i korisničkoj zajednici. Identificirajući ulogu, kompetencije, te zadatke i dužnosti knjižničara i informacijskih stručnjaka u pravnim i srodnim knjižnicama, ovaj dokument poslodavcima može poslužiti kao pomoć pri odabiru kandidata, vrednovanju zaposlenika, donošenju odluka o napredovanju, te kao usmjerenje za njihovo stručno usavršavanje. Korisničkoj zajednici važan je kao informacija o mogućim izvorima i uslugama koje im pravne i srodne knjižnice mogu osigurati kao potporu pri učenju i istraživanju.

⁵ Claire Germain predsjednica je IFLA-ine Sekcije za pravne i srodne knjižnice, radi u informacijskom centru i sudjeluje u nastavi na Pravnoj školi Sveučilišta u Floridi.

⁶ Donna Scheeder, IFLA President-Elect (2013-2015), dugogodišnja je djelatnica Kongresne knjižnice i vrlo aktivna u radu IFLA –ine Sekcije za pravne knjižnice.

⁷ Maja Sijerčić članica je Društva bibliotekara pravnih i srodnih biblioteka Jugoistočne Europe, živi i radi u Sarajevu.

⁸ Vidi: Seall2009'sBlog. Dostupno na: <https://seall2009.wordpress.com/2013/07/12/uloga-i-kompetencije-bibliotekara-u-pravnim-i-srodnim-bibliotekama/> (01.03.2015.)

3. Pravne informacije i službene publikacije u našim knjižnicama

U drugom dijelu panela izložena su znanstvena i stručna uporišta o slobodnom pristupu pravnim informacijama i službenim publikacijama, omogućavanje dostupnosti u našim knjižnicama te iskustva u obrazovanju i stručnom usavršavanju knjižničara za obavljanje informacijskih poslova na izvorima pravnih informacija.

Dejana Golenko⁹ ukazala je na važnost razvijanja općih vještina informacijske pismenosti kod studenata prava kao i potrebe svladavanja stručnih vještina informacijske pismenosti ključnih za razvijanje njihovih cjeloživotnih kompetencija potrebnih tijekom akademskog obrazovanja kao i budućih pravnih stručnjaka. Razlog tome su promjene koje u visokoškolskom obrazovanju uvjetuje "bolonjski proces", razvoj IT tehnologije, ali i novi zahtjevi u poznavanju i tumačenju prava. Koje vještine informacijske pismenosti posjeduju studenti prava, pokazala je na rezultatima istraživanja koje je provela na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Rijeci u dogovoru s nastavnim osobljem na kolegiju Europsko pravo II.

Dijana Machala¹⁰ predstavila je postignuća Centra za stalno stručno usavršavanje na cjeloživotnom usavršavanju knjižničara i visoko profesionalne kompetencije potrebne za rad u pravnim knjižnicama Republike Hrvatske. Dijana Machala je naglasila da cjeloživotno učenje u području knjižničarstva u RH, sukladno preporukama Europskoga kvalifikacijskog okvira za cjeloživotno učenje,¹¹ obuhvaća:

- Uspostavu integriranog sustava formalnog i neformalnog obrazovanja kao i informalnih oblika učenja knjižničara u jedinstven prilagodljiv sustav utemeljen na kompetencijama, vrednovanju i priznavanju prethodno usvojenih znanja,
- Sustavnu primjenu ishoda učenja kroz sustave obrazovanja i izobrazbe s ciljem transparentnosti usvojenih znanja i kompetencija, priznavanja diploma, međunarodne mobilnosti te vrednovanja prethodno usvojenih znanja,

⁹ Dejana Golenko voditeljica je knjižnice Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, članica Radne grupe za pravne i srodne knjižnice HKD-a i članica Komisije za državne informacije i službene publikacije HKD-a.

¹⁰ Dr. sc. Dijana Machala djelatnica je Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, voditeljica Centra za stalno stručno usavršavanje i članica Komisije za obrazovanje HKD-a.

¹¹ Europski kvalifikacijski okvir. Dostupno na: <http://www.cko.edu.me/Library/files/Izvori%20i%20publikacije/eqf.pdf> (25. 2. 2015.)

- Primjenu kompetencijskog pristupa u obrazovanju i izobrazbi s ciljem osiguranja kvalitete programa obrazovanja i izobrazbe,
- Poticanje knjižničara na preuzimanje aktivne uloge u planiranju i ostvarivanju plana strukovnog obrazovanja i izobrazbe,
- Osiguravanje vjerodostojnog sustava provjere napretka i priznavanja stručnog napredovanja kao i postupaka (re)licenciranja.

U izlaganju je kompetentnost definirana kao stanje u kojem se nalaze pojedinci u odnosu na raspoloživa znanja, vještine i sposobnosti koje je moguće vježbanjem usvršavati, a koje se opredmećuju u različitim okolnostima. Sve okoline ne djeluju podjednako poticajno niti je moguće podjednako u svim okolinama ostvariti puni stručni i osobni potencijal. U procesu stjecanja, održavanja i razvoja kompetencija skladno djeluje mnogo čimbenika, od nositelja programa obrazovanja, pružatelja programa trajne izobrazbe, radne okoline, sustava napredovanja te mogućnosti vertikalne i hijerarhijske prohodnosti kao i osobne motivacije pojedinca za preuzimanje aktivne uloge u planiranju karijere. Spomenuti čimbenici u jednakoj mjeri odnose se i na knjižničare u pravnim i srodnim knjižnicama.

Autorica je naglasila da kompetencijski okvir služi i pripadnicima struka kao referentni dokument za planiranje obrazovanja i stručnog usavršavanja, te za samoprocjenu postignutih kompetencijskih razina u odnosu na ono što propisuje standard. Sjedinjenje cjeloživotnog učenja i koncepta utemeljenog na kompetencijama i ishodima učenja cilj su djelovanja Centra za stalno stručno usvršavanje.

Dragutin Nemeč¹² otvorio je raspravu o pitanjima tezaurusa i unifikacije predmetnog označivanja u pravnim i srodnim knjižnicama s ciljem poboljšavanja opće međuknjižnične suradnje na domaćem i regionalnom području. Naglasio je potrebu zajedničkog rada na izradi tezaurusa kao i unifikacije predmetnog označivanja koje je nezaobilazno pomagalo kako za sve istraživače povijesti pravnih znanosti na regionalnoj razini zbog jedinstvenog pravnog sustava u određenom povijesnom razdoblju tako i za suvremenu pravnu praksu.

¹² Dragutin Nemeč diplomirani je pravnik i diplomirani knjižničar u Knjižnici Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i član Radne grupe za prevne i srodne knjižnice HKD-a

Tamara Horvat¹³ upozнала je sudionike panela s Digitalnim informacijsko-dokumentacijskim uredom Vlade Republike Hrvatske i njegovom ulogom u ostvarivanju prava na pristup informacijama. Ured je stručna služba Vlade RH nadležna za obavljanje informacijskih i dokumentacijskih poslova osnovana 2013. godine.¹⁴ Zadaće Ureda su osiguravanje jedinstvene i trajne dostupnosti javnih službenih dokumenata i informacija Republike Hrvatske radi informiranja i ponovne uporabe. Dostupnost i ponovnu uporabu Ured je dužan osigurati svim korisnicima pod jednakim uvjetima. Ured obavlja stručne, analitičke, savjetodavne i druge poslove radi izgradnje Središnjeg kataloga službenih dokumenata RH, izgrađuje i vodi baze podataka o tijelima javne vlasti u ulozi stvaratelja službenih dokumenata, izgrađuje i vodi baze podataka o političkim strankama registriranim u RH, organizira prikupljanje službenih informacija i dokumentacije te je zadužen za oblikovanje i održavanje portala službenih informacija i dokumentacije, a sve u skladu sa Zakonom o pravu na pristup informacijama.

4. Rasprava i zaključci

Tijekom rasprave naglasak je bio na suradnji radnih tijela HKD-a s IFLA-om i SEALL-om kao jedinstvenim primjerom međunarodne suradnje knjižničara na unapređenju strukovnih postignuća i razmjeni primjera dobre prakse. U tom pravcu je zaključeno kako sličnu suradnju treba nastaviti posebno u regionalnoj komunikaciji pravnih i srodnih knjižnica. Kao budući cilj istaknuta je važnost stvaranja zajedničkih projekata u smislu promicanja otvorenog pristupa pravnim i službenim informacijama.

¹³ Voditeljica je Odjela za prikupljanje dokumenata i podataka Digitalnog informacijsko-dokumentacijskog ureda Vlade RH

¹⁴ Uredba o Digitalno informacijsko-dokumentacijskom uredu (NN 66/2013); Ured nastavlja djelatnost Hrvatske informacijsko-dokumentacijsko referalne agencije osnovane 1994. godine.

LITERATURA I IZVORI

Europski kvalifikacijski okvir. Dostupno na: <http://www.cko.edu.me/Library/files/Izvori%20i%20publikacije/eqf.pdf> (25. 2. 2015.)

IFLA Law Libraries Section. Dostupno na: <http://www.ifla.org/law-libraries> (01.03.2015.)

IFLA Professional Projects. Dostupno na: <http://www.ifla.org/officers-corner/professional-projects> (01.03.2015.)

Seall2009'sBlog. Dostupno na: <https://seall2009.wordpress.com/2013/07/12/uloga-i-kompetencije-bibliotekara-u-pravnim-i-srodnim-bibliotekama/> (01.03.2015.)

Southeast European Association of Law and related Libraries. Dostupno na: <http://www.biblio-pravo.org/hr/> (01.03.2015.)

Uredba o Digitalno informacijsko-dokumentacijskom uredu (NN 66/2013)